

Anarchokapitalista a paleolibertarián Murray N. Rothbard

02.Června 2009 Lukáš Krivošík

Americký ekonóm a spoločenský mysliteľ Murray Newton Rothbard sa narodil 2. marca 1926 v newyorskej židovskej rodine. Drvivá väčšina židovských intelektuálov vtedy prepadla socializmu a takto bolo zafarbené aj prostredie, v ktorom budúci libertarián vyrastal. Počas štúdia v 50. rokoch však Rothbarda ovplyvnil ekonóm Ludwig von Mises, ktorý už cez druhú svetovú vojnu za dramatických okolností emigroval do Spojených štátov.

Mises v roku 1949 vydal svoje životné dielo s názvom *Human Action* (po česky vyšlo ako *Lidské jednání*), v ktorom postavil ekonómiu na aprioristický základ a svoju náuku odvodil od skutočnosti, že človek je konajúca ľudská bytosť, ktorá sa snaží dosahovať svoje ciele. Rothbard sa chytil Misesových myšlienok a pokračoval v nich tam, kde jeho rakúsky majster skončil.

Man, Economy and State

Ak Misesovým pamätníkom bola jeho kniha *Human Action*, Rothbard svoj náhľad na ekonómiu zhrnul do diela s názvom *Man, Economy and State* (po česky: *Zásady ekonomie*), ktorá prvý raz vyšla v roku 1962. Aby neodstrašila svojou radikálnosťou, časť z nej musela byť odstránená a vyšla oddelene. Rothbard chápe ekonómiu ako praxeológiu, teda logickú a deduktívnu vedu, ktorú rozvíja od axiómy ľudského konania, cez jej implikácie – čas a prostriedky. Pokračuje zákonom medzného úžitku, subjektivismom a metodologickým individualizmom. Teoreticky analyzuje priamu, barterovú výmenu, aj nepriamu obchodnú výmenu po vzniku peňazí. Cena podľa neho nie je určená nákladmi, ale spotrebiteľmi. Rothbard tiež objasňuje ako súvisí čas s úrokovou mierou a nadnáša vlastné poznámky k výrobnému procesu.

Teórie monopolu a dokonalej konkurencie, ktoré sú také typické pre hlavný prúd, Rothbard kritizuje. Vedeckí kolegovia ako Marshall, Keynes alebo Galbraith sú u neho na čiernom zozname a on aktívne upozorňuje na protirečenia v ich teóriách. Záverečná časť knihy je venovaná kritike štátnych zásahov. Od zdaňovania, cenovej regulácie, cez dotácie, hospodársky cyklus, až po tzv. verejné statky a pozitívne, či negatívne externality. Rothbard je kontroverzný, no jeho koncepcia ekonomickej vedy

sa vyznačuje konzistentnosťou, akú v hlavnom prúde nenájdeme. Avšak tento typ racionálnych úvah akoby občas viedol až ad absurdum.

V nadväzujúcom diele *Ekonomía štátnych zásahov* Rothbard rozoberá svoju koncepciu anarchokapitalistickej spoločnosti, ktorá funguje bez akýchkoľvek zásahov vlády. Štát chápe ako teritoriálny monopol násilia a prihovára sa za spoločnosť, v ktorej by si ľudia vybrali ochranné a súdne služby u viacerých, navzájom si konkurujúcich bezpečnostných agentúr. Vzhľadom na exotickosť týchto myšlienok Rothbard veľa miesta venuje kritikám, ktoré možno vzniesť na adresu slobodného trhu. Svoj anarchokapitalizmus zasadzuje do prirodzenoprávneho rámca, v ktorom sa všetko odvíja od práva jednotlivca vlastniť samého seba.

Slobodné bankovníctvo a politická aktivita

Rothbard tiež odmietal štátny monopol na tlačenie peňazí. V dobe prebiehajúcej krízy sa oplatí čítať jeho knižku *Peníze v rukou státu* (s výstižným podtitulom: *Ako vláda zničila naše peníze*), ktorá sa v češtine dá stiahnuť zo stránky Liberálního institutu. Ozrejmjuje podstatu peňazí ako praktického prostriedku výmeny. Následne ukazuje ako štáty ovládli emisiu peňazí za účelom skrytého zdaňovania obyvateľstva prostredníctvom inflácie. Odmieta centrálnu bankovníctvo, založené na čiastočných rezervách a nekrytých papierových peniazoch. Jeho ideálom je slobodné bankovníctvo so súkromne emitovanými, konkurenčnými menami.

V politickej rovine Rothbard odmietal nielen zásahy vlády do domácej ekonomiky, ale aj americké vojnové intervencie smerom navonok. Sympatizoval so starou izolacionistickou pravicou, podporoval paleokonzervatívca Pata Buchanana a počas svojho pôsobenia hľadal aj dočasné spojenectvá s ľavičiarimi. Samého seba označoval za paleolibertariána. Zomrel 7. januára 1995 na zlyhanie srdca.

Murray N. Rothbard (1926–1995)

- americký ekonom Rakouské školy
- zastánce libertarianismu a anarchokapitalismu
- autor rady děl, např.: *Člověk, ekonomika a stát, Etika svobody*